

Ewa Romanowska, Joanna Dąbrowska

Sprawozdanie z konferencji naukowej nt. "Etos wychowania w dziejach narodu polskiego"

Kultura i Edukacja nr 4, 127-129

2005

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

wił także model piramidy zawodowej w Polsce, która jest odwrotnością tej sprzed kilkudziesięciu laty.

Przyszłością polskiej gospodarki są usługi, w tym również usługi edukacyjne. Od ich jakości w dużej mierze zależy los kraju i jego mieszkańców w obecnej europejskiej rzeczywistości. Pedagogika ma zatem wielkie i odpowiedzialne zadanie do wypełnienia.

Kolejnym mówcą był prof. dr Peter Kroppe z Uniwersytetu w Kilonii (Niemcy). Poruszył dość trudną tematykę pedagogicznej wiedzy konstruktywistycznej. Wskazał na język jako narzędzie porozumiewania się, a także jego zależność lingwistyczną. Po niemieckim gościu głos zabrał prof. dr hab. Bolesław Niemierko. W sobie charakterystyczny sposób, z dużą dozą humoru przedstawił kondycję pedagogiki widzianej z ukosa. Rozpoczął od stwierdzenia, że „przybysz na chwilę widzi na miłę”. Odnosi się to do zasad, które, według Profesora, miałyby przedłużyć trwanie pedagogiki w jej obecnym wydaniu. Oto one:

1. Nie definiować pojęć – definiowanie ułatwia kontakt, ale go jednocześnie ogranicza.
2. Nie pisać podręczników – wg mówcy napisanie podręcznika oznacza kres rozwoju naukowca.
3. Nie zajmować się szkołą – po co zajmować się rzeczywistością źle sformułowaną.
4. Nie liczyć na nauczyciela – rozwiązanie problemu pedagogicznego nie jest potrzebne.

Tak przewrotnie sformułowane tezy Bolesław Niemierko ze swadą uzasadniał, wzbudzając podziw sali. Jego wystąpienie cechowała wielka troska o przyszłość polskiej pedagogiki, która przeżywa obecnie okres transformacji. Najważniejsze, aby kierunek jej rozwoju został obrany właściwie dla dobra polskiej szkoły i polskiej edukacji.

Konferencja wskazała na szereg problemów, które stają przed polską pedagogiką i polskimi pedagogami. Ich rozwiązanie i kierunki transformacji będą rzutować na dalszy rozwój tej nauki. Podkreślano wielkie znaczenie odpowiedzialności w pracy pedagogicznej nauczyciela, jego odpowiedzialności za los powierzonego mu polskiego ucznia. Przedstawione referaty w sposób jasny i dobitny wskazały, że potrafimy dostrzec rodzące się problemy, potrafimy je diagnozować. Ale podjęcie odpowiednich działań należy do naukowców teoretyków i nauczycieli praktyków. Stąd też na sali zebrała się jednych i drugich pokaźna liczba. Konferencja z pewnością była inspirująca do dalszych poszukiwań w tym zakresie.

Leszek Pawelski

Sprawozdanie z konferencji naukowej nt. „Etos wychowania w dziejach narodu polskiego”.

W dniach 23–24 maja 2005 r. odbyła się w Augustowie konferencja zorganizowana przez Zakład Historii Wychowania Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku. Wzięli w niej udział przedstawiciele 20 ośrodków akademickich, w tym 9 uniwersytetów.

Zamierzeniem organizatorów konferencji była prezentacja zespołu ideałów i wartości stanowiących wzorzec dla wybranych grup społecznych na przestrzeni dziejów Polski.

Obrady plenarne otworzyła Profesor Elwira Kryńska. W swoim wystąpieniu zwróciła uwagę na nieprecyzyjność terminu „etos” i potrzebę

uwzględnienia różnych punktów widzenia przy jego definiowaniu. Przypomniała arystotelesowskie ujęcie terminu „etos”, a w czasach nowożytnych odwołała się do interpretacji m.in. Maksa Webera, Marii Ossowskiej, Andrzeja Świącickiego i Tadeusza Szawiela.

Z kolei Profesor Jerzy Nikitorowicz podkreślił, że generowanie etosu stanowi ważne wyzwanie współczesnej edukacji. Analizował etnocentryczne, wielokulturowe, zdezorientowane kulturowo i zintegrowane kulturowo sposoby kreowania etosu w społeczeństwie. Rozważał, jak kształtować człowieka upodmiotowanego, korzystającego z wolności, a jednocześnie związanego ze społeczeństwem; jak generować etos, aby nowe pokolenie było aktywne, kreatywne i zaangażowane.

W swoim referacie Profesor Jadwiga Izdebska wskazała na szerokie i wąskie znaczenie etosu dzieciństwa oraz czynniki kształtujące oblicze tego etosu w kontekście współczesnych uwarunkowań rodzinnych i globalnych.

Następnie Profesor Urszula Borkowska zaprezentowała edukację Jagiellonów jako przykład wychowania polskich władców, a Profesor Krystyna Wróbel-Lipowa – etos wychowania historycznego i obywatelskiego myśli pedagogicznej Stanisława Konarskiego.

Potem Profesor Roman Tomaszewski przedstawił etos polskiego wychowania wojskowego w XX wieku, a Profesor Lech Wyszczelski – wychowanie wojskowe w ujęciu Józefa Piłsudskiego. Profesor Grażyna Karolewicz przypomniała postać jednego z najwybitniejszych przywódców duchowych polskiego Kościoła w okresie międzywojennym – ojca Jacka Woronieckiego.

Natomiast Doktor Hanna Markiewiczowa przybliżyła ideał pozytywistyczny w pracach Warszawskiego Towarzystwa Dobroczynności, a Profesor Anna Glimos-Nadgórska porównywała górnośląskie założenia wychowawcze czasów pruskich i cele wychowania państwowego realizowane

w międzywojennym województwie śląskim. Z kolei Profesor Bogdan Zalewski analizował osobowość patrona jednostki wojskowej jako wzór postaw patriotyczno-obywatelskich stanu osobowego Marynarki Wojennej RP, a ks. Profesor Marian Nowak znaczenie etosu w wychowaniu w ujęciu Jana Pawła II.

Merytoryczny kształt konferencji wyznaczony został przez profile tematyczne, którym odpowiadało siedem sekcji problemowych. Pierwsza obradowała pod hasłem „W dawnej Polsce (do XVIII wieku włącznie)”. Wśród średniowiecznych ideałów wychowawczych analizowano ideały: eremity, misjonarza, męczennika, krzyżowca oraz władców średniowiecznych na przykładzie Jadwigi Andegaweńskiej, Bolesława Chrobrego i Bolesława Krzywoustego. Zwrócono uwagę na wzory wychowawcze Mikołaja Reja oraz nowatorstwo i walory pedagogiczne ideałów propagowanych przez teatynów, pijarów i jezuitów, a w szczególności Stanisława Konarskiego, Grzegorza Piramowicza i Hugona Kołłątaja.

W ramach sekcji drugiej i trzeciej zostały wygłoszone referaty prezentujące polski etos wychowania w XIX i XX wieku. Autorzy w swoich wystąpieniach poruszyli m.in. zagadnienia wzorów wychowania ziemiańskiego, pozytywistycznego, żydowskiego, harcerskiego oraz wychowania w warunkach syberyjskiej zsyłki. Wśród wzorów osobowych polskich kobiet przedstawiono portrety Marii Skłodowskiej-Curie i Klementyny z Tańskich Hoffmanowej. Ukazano również postać Józefa Piłsudskiego jako inicjatora i przywódcę ruchu strzeleckiego oraz romantyka nowego pokolenia.

Tematyka obrad sekcji czwartej i piątej dotyczyła okresu II Rzeczypospolitej. W referatach podjęto zagadnienia wychowania państwowego, obywatelskiego, a także morskigo. Przedstawiono wzorzec osobowy policjanta oraz radomskich nauczycieli jako wychowawców lokalnego środo-

wiska Polski Odrodzonej. Przybliżono sylwetki: Ignacego Solarza – jako ludowca, spółdzielcy, wychowawcy młodzieży wiejskiej, Joachima Bartoszewicza – jako wychowawcy i patrioty oraz Janusza Jędrzejewicza – jako współautora i propagatora doktryny wychowania państwowego.

Sekcja szósta skupiła wystąpienia autorów dotyczące etosu lat okupacji i Polski Ludowej. Przywołano wzory nieznanymi bohaterów II wojny światowej, o których warto pamiętać. Przypomniano działalność wychowawczą księdza Aleksandra Zienkiewicza oraz postać i koncepcję postaw Tadeusza Kotarbińskiego. Zwrócono też m.in. uwagę na próby kształtowania młodego pokolenia w PRL na przykładzie działań ZMS oraz wartości wychowania chłopskiego w okresie transformacji ustrojowych przełomu lat 40. i 50. XX wieku.

Przedmiotem obrad ostatniej sekcji były współczesne ideały wychowawcze. Autorzy wskazali obowiązkowość i odpowiedzialność jako treści tradycyjnego i obecnego etosu wychowania oraz przedstawili etos ojcostwa w kontekście zagrożeń współczesnej rodziny. Zaprezentowano również

najwyższe wartości w nauce Karola Wojtyły i Józefa Tischnera.

Praca sekcji została podsumowana w czasie kończącego obrady plenarnego spotkania wszystkich uczestników.

Konferencja przyczyniła się do wzbogacenia dorobku z zakresu dziejów polskiego wychowania. Wskazała na polską odrębność kulturową, trwałe wartości etosu polskiego i ważne miejsce Polski w kulturze europejskiej.

W trakcie obrad podkreślano, że odwołanie się do wartości narodowych jest najskuteczniejszym sposobem przeciwstawienia się tendencjom zatracania własnej tożsamości. Pozwala łagodzić zagrożenia globalizacji, rozwijać podmiotowość człowieka i dążenie do pełnoprawnego, świadomego uczestniczenia w kulturze europejskiej.

Spotkanie uświetniła projekcja filmu Wiktora Tarantieja pt. *Podróż w krainę dzieciństwa*, inscenizacja w wykonaniu studentów z Koła Historii Wychowania zatytułowana *W świetle kobiecych wspomnień* z prezentacją multimedialną oraz rejs statkiem.

Ewa Romanowska
Joanna Dąbrowska